



НАВА́ШИН Сергій Гаврилович (02(14). 12. 1857, с. Царевщина, нині Саратов. обл., РФ — 10. 12. 1930, м. Дитяче Село, нині Пушкін С.-Петербур. міськради, похов. у Москві) — ботанік. Батько М. Навашина. Доктор ботаніки (1896), академік АН СРСР (1918), ВУАН (1924), член-кореспондент Бавар. АН (1908). Іноз. чл. Лондон. Ліннеїв. товариства (1911). Премія ім. К. Бера С.-Петербур. АН (1904). Навч. у Мед.-хірург. академії (С.-Петербург, 1874–78), закін. Моск. університет (1881). Викладав у Моск. університеті, Петров. с.-г. академії (Москва), С.-Петербур. університеті. 1894–1914 — професор кафедри морфології та систематики рослин Університету св. Володимира у Києві, водночас — директор Ботан. саду при ньому. Опікувався справами Київ. товариства натуралістів (1913–15 — його голова). 1918–23 — проф. Тифліс. університету (нині Тбілісі). Один із засн. (1923) і 1-й дир. (до 1929) Біол. інституту АН СРСР у Москві. 1929–30 — зав. Цитол. лаб. АН СРСР у Дитячому Селі. Вивчав цитологію, ембріологію, морфологію та систематику рослин (зокрема мохів і грибів-паразитів). Створив вітчизн. школу цитології та

ембріології рослин. Відкрив подвійне запліднення у покритонасін. рослин (1898). Заклав основи морфології хромосом і каріосистематики. Дослідив у березі механізм проникнення пилк. трубки в насінну бруньку через халазу, проходження трубки у вільхи, в'яза, волоського горіха; довів наявність халазогамії в ін. однопокров. рослин. 1951 видано його «Избранные труды» (т. 1, Москва; Ленинград).

Основні праці

Склеротиния березы. Болезнь сережек. С.-Петербург, 1893; Об обыкновенной березе *Betula alba* и морфологическом значении халазогамии. С.-Петербург, 1895; Мхи Средней России. К., 1897; О самостоятельной подвижности мужских половых ядер у некоторых покрытосеменных растений // Зап. Киев. об-ва естествоиспытателей. 1909. Т. 20.

Державний архів

Держ. арх. Києва. Ф. 16, оп. 465, спр. 4802.

Рекомендована література

1. Транковский Д. А. Академик Сергей Гаврилович Навашин. 1857–1930. Москва, 1947;
2. Оксіюк П. Ф. Сергій Гаврилович Навашин (до 100-річчя з дня народження) // УБОЖ. 1957. Т. 14, № 4;
3. Кикоть С. М. Особливості педагогічної діяльності академіка С. Г. Навашина на посаді професора Київського університету св. Володимира // Часопис укр. історії. К., 2008. Вип. 10;
4. Романець О. В. Наукова школа С. Г. Навашина в галузі цитогенетики // Наука та наукознавство. 2013. № 1;
5. Бабий Т. П., Коханова Л. Л., Костюк Г. Г., Задорожний А. Г., Матвеев С. А., Погребняк Л. П., Теплицкая Е. В., Труханов В. А. Биологи: Биографический справочник. К., 1984.

О. В. Романець

Бібліографічний опис:

Навашин Сергій Гаврилович / О. В. Романець // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71406>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).